

Aan Provinciale Staten
van de provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

Datum

14 april 2020

Ons kenmerk

Behandeld door

J. van Koert MSc RA
P.A. Naaktgeboren RA

Geachte leden van Provinciale Staten,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2019 van de provincie Zuid-Holland aan. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2019 van de provincie Zuid-Holland.

De jaarrekening 2019 van de provincie Zuid-Holland geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland. Bij deze jaarrekening hebben wij op [volgt] april 2020 een [volgt] controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt.

Wij bespreken onze bevindingen met de COR

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de COR op 13 mei 2020 en zullen dan ook uw eventuele vragen beantwoorden. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de gedeputeerde staten, de provinciesecretaris, de concerndirecteur en de betrokken medewerkers van de afdeling Financiële en Juridische Zaken.

Met vriendelijke groet,

Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853. Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NWE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2019	4
Bestuurlijke samenvatting controle 2019	5
Inleiding	7
Bevindingen van de controle 2019	10
De financiële positie van uw provincie	11
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	15
Interne beheersing	20
Interne beheersing	21
Overige aangelegenheden	23
Overige aangelegenheden	24
Bijlagen	25
Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen	26
Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle	27
Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen	28
Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen	29
Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019	30
Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging	31

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Getrouwheid en rechtmatigheid

- Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid.
- De gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 10,5 miljoen respectievelijk € 31,5 miljoen.

Financiële positie

- De financiële positie ultimo 2019 is ten opzichte van 2018 redelijk constant gebleven.
- De weerstandscapaciteit 2019 (exclusief de onbenutte belastingcapaciteit) bedraagt € 517 miljoen. Deze weerstandscapaciteit is ruim hoger dan de door de provincie Zuid-Holland onderkende en aanwezige risico's van € 25,1 miljoen. Het weerstandsvermogen is goed te noemen.

Covid-19

- Gedurende de jaarrekeningcontrole zijn wij geconfronteerd met de ontstane situatie als gevolg van Covid-19. Wij constateren dat de accountantscontrole hier niet onder te leiden gehad heeft. De impact op de jaarrekening 2019 is dat een toelichting opgenomen is dat er een impact zal zijn op de jaarrekening 2020, maar dat dit op dit moment nog niet goed te overzien is. In overeenstemming met het standpunt van de Commissie BBV heeft dit geen impact op de cijfers van de jaarrekening 2019. Dit onderwerp zal 2020 en wellicht de jaren daarna sterk beïnvloeden, ook als het gaat om de ontwikkelingen waar uw provincie volop mee bezig is zoals investeren in duurzaamheid, energie, circulaire economie en bereikbaarheid (wellicht heeft het 'thuiswerken' grote impact op mobiliteit en bereikbaarheid). Het jaar 2020 zal in het teken staan van het reageren op de mogelijke sociale, economische, financiële en digitale gevolgen van de COVID-19 crisis.

Interne beheersing

- Op basis van onze tussentijdse en jaareinde controlewerkzaamheden hebben wij geen significante tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersingsmaatregelen voor de financiële verslaggeving.
- Wij kunnen voor de controle van de jaarrekening 2019 niet steunen op de IT-omgeving. Wij hebben daarom gegevensgerichte controlewerkzaamheden verricht, waaronder detailcontroles. Wij adviseren u een stappenplan te formuleren om – mede in het licht van de rechtmatigheidsverantwoording – te komen tot een IT-omgeving waar Team AO/IC en de accountant op kunnen steunen.

Kwaliteit verslaggeving

- Bij de controle hebben wij de door het management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingsvraagstukken geëvalueerd. Hierbij valt te denken aan het proces rondom de verbonden partijen en schattingen. Bij processen waarbij wij dat nodig achtten, hebben wij specialisten betrokken. Een voorbeeld hiervan is het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingsvraagstukken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Verbonden partijen

- Het financiële belang van de provincie Zuid-Holland in verbonden partijen is het afgelopen jaar verder toegenomen en zal de komende jaren naar verwachting blijven toenemen. Hierdoor blijft van belang:
 - inrichting sturingsrelatie
 - tijdige informatievoorziening

Speerpunten Provinciale Staten

- Provinciale Staten heeft ons een aantal speerpunten meegegeven voor de controle 2019. Meer hierover leest u verderop in dit verslag op bladzijde 17.

Frauderisico-analyse

- Wij stellen vast dat de provincie in 2018 gekomen is tot een eerste interne frauderisicoanalyse. Wij zien mogelijkheden om de analyse verder te verbeteren door middel van een verdere concretisering. Het is van belang de frauderisicoanalyse te verankeren in de P&C-cyclus, periodiek te actualiseren en te betrekken in de interne controles.

Jaarverslag Integriteit

- Met ingang van 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren inwerking getreden. Hierin is onder andere opgenomen dat er specifiek verantwoord dient te worden over de uitvoering van het integriteitsbeleid. U heeft aangegeven hier in 2020 opvolging aan te geven. Wij nemen bij de interim-controle van 2020 hier dan ook graag kennis van.

Versnellen, voorspellen en vertellen

- Het rekeningresultaat over 2019 wijkt af van het begrote rekeningresultaat. Met het project "Versnellen, voorspellen en vertellen" wilde de provincie meer grip krijgen op het prognosticerend resultaat. De uitkomsten van dit project zijn zichtbaar in de jaarrekening 2019. Het project is afgerond. Naar onze mening blijft dit een belangrijk onderwerp en wij adviseren u dit onderdeel te maken van uw P&C-cyclus.

Eigen vermogen

- De verslaggevingsregels omtrent het eigen vermogen zijn in 2018 aangepast. De verslaggevingsregels wijken af van het provinciale beleid omtrent het eigen vermogen. Hierover heeft tijdige afstemming plaatsgevonden. In de jaarrekening is de door uw provincie gevolgde systematiek toegelicht. Wij kunnen instemmen met de gevolgde systematiek. Uw provincie is momenteel bezig om het provinciale reserve beleid te herijken en verder af te stemmen op de verslaggevingsregels.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij verstrekken een [volgt] controleverklaring bij de jaarrekening 2019

Wij hebben onze controle van de jaarrekening 2019 van de provincie Zuid-Holland uitgevoerd en verstrekken een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid en rechtmatigheid bij deze jaarrekening.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en resultaat

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op het vermogen of het resultaat van de provincie.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door Provinciale Staten op [volgt] vastgestelde controleprotocol.

Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden voor de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen hebben wij geen onrechtmatigheden vastgesteld die een impact hebben op de strekking van de controleverklaring.

De begrotingsoverschrijdingen zijn in de jaarrekening toegelicht en bevatten geen onrechtmatigheden die wij hebben meegewogen in ons rechtmatigheidsoordeel.

Wij verstrekken een [volgt] controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot SiSa

Wij hebben geen controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage 2019 geconstateerd.

Geen feitelijke niet-gecorrigeerde controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle geen niet-gecorrigeerde feitelijke afwijkingen geïdentificeerd groter dan onze rapporteringsdrempel die van invloed zijn op de WNT.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2019. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- Het door Provinciale Staten in [volgt]vastgestelde normenkader 2019.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2019 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Wij zijn onafhankelijk van de provincie Zuid-Holland

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de member firms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de provincie, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot naleving van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) en de publicatieverplichtingen van de WNT.

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de provincie. Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de provincie zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2019.

Wij hebben het door Gedeputeerde Staten en het ambtelijk management toegepaste proces met betrekking tot belangrijke verslaggevingspraktijken geëvalueerd, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving.

Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw provincie zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2019.

Wij hebben het door het college toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Waar nodig hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, aannames, berekeningen en consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggevingsvoorschriften.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2019 van uw provincie bestaan uit:

- Het jaarverslag 2019 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2019 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten met toelichting en de SiSa-bijlage).

De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. verbonden partijen, weerstandsvermogen, bedrijfsvoering) het jaarverslag. Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 is de accountant verplicht bepaalde werkzaamheden uit te voeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen. Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van de Provinciale Staten in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Bevindingen van de controle 2019

De financiële positie van uw provincie

In dit hoofdstuk geven wij op hoofdlijnen een samenvatting van ontwikkelingen in het vermogen en het resultaat van uw provincie

De vermogenspositie van uw provincie is ten opzichte van 2018 redelijk constant gebleven.

In het BBV, de verslaggevingsregels van provincies, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en -bestemming.

Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Er mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen worden gemuteerd.

De mutaties in het eigen vermogen vinden plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerd totaalsaldo van baten en lasten 2019 bedraagt € 22 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 1 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2019 € 21 miljoen voordelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

Eigen vermogen (in € 1 miljoen)	2019	2018	2017
Eigen vermogen per 1 januari	809	723	684
Tussentijdse resultaatbestemming	1	74	8
Gerealiseerd resultaat	21	13	30
Totaal ('saldo van baten en lasten')	22	87	38
Eigen vermogen per 31 december	831	809	723

In het overzicht hierboven hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen. De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 48% van het balanstotaal (2018: 51% van het balanstotaal).

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de provincie ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

De financiële positie van uw provincie

Concreet betekent dit voor uw provincie het volgende:

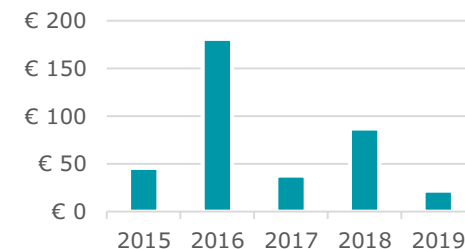
Exploitatieresultaat (in € 1 miljoen)

Totale baten		707
Totale lasten	-/-	685
Gerealiseerde saldo van baten en lasten		22
Af: stortingen in reserves	-/-	407
Bij: onttrekkingen aan reserves		406
Saldo mutaties reserves	-/-	1
Gerealiseerd resultaat		21

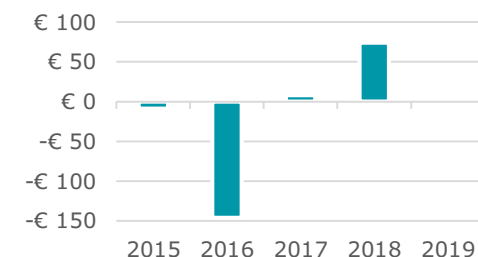
De exploitatie over 2019 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 22 miljoen zien, ten opzichte van een begroot nadelig saldo van € 16,8 miljoen. Dit is een voordeel van € 38,8 miljoen. De grootste voordelen ten opzichte van de begroting doen zich voor op programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon ad € 10,3 miljoen, programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend ad € 11,7 miljoen en programma Overzichten en Middelen ad € 10,9 miljoen. In de programma-verantwoording wordt per programma op hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de gerealiseerde afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging.

De provincie heeft de verschillen toegelicht en de belangrijkste financiën in kaart gebracht. Verderop in deze rapportage gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en de werkelijke lasten in het kader van de begrotingsrechtmatigheid.

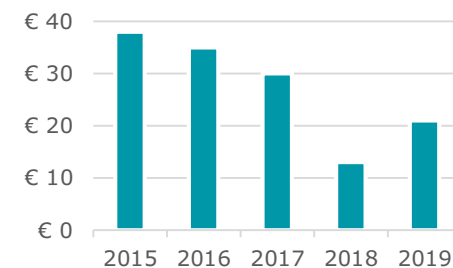
Saldo van baten en lasten

Mutaties in reserves

Gerealiseerd resultaat

De financiële positie van uw provincie

Het weerstandsvermogen is gelijk gebleven

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's. Beiden zijn gemuteerd in 2019, maar de ratio is met 20,6 ongewijzigd.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De door uw provincie berekende beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 517 miljoen (2018: € 608 miljoen).

De beschikbare weerstandscapaciteit is gedaald ten opzichte van voorgaand jaar, maar ruim voldoende om de geïdentificeerde risico's op te te kunnen vangen.

Benodigde weerstandscapaciteit

De inventarisatie van risico's die in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kansinschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen. Daarbij wordt een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw provincie, en wordt vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd.

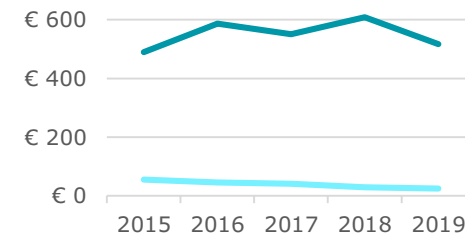
Ook wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Uw provincie heeft op basis van deze risico-inventarisatie berekend wat de benodigde weerstandscapaciteit is.

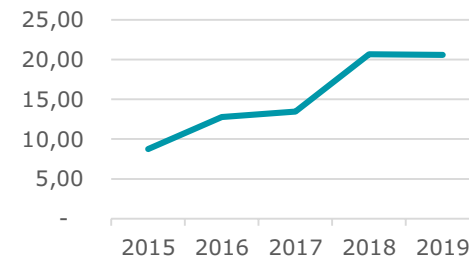
Het berekende bedrag aan specifieke risico's bedraagt € 25,1 miljoen (2018: € 29,4 miljoen). Dit bedrag aan berekende specifieke risico's bevat niet de in projecten afgedekte risico's. Ten opzichte van 2018 is er sprake van een daling van de gekwantificeerde risico's van € 4,3 miljoen.

Uw weerstandscapaciteit van € 517 miljoen is ruim toereikend in relatie tot de berekende risico's van € 25,1 miljoen. Dit wordt inhoudelijk toegelicht in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in het jaarverslag.

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

Ratio Weerstandvermogen

De financiële positie van uw provincie

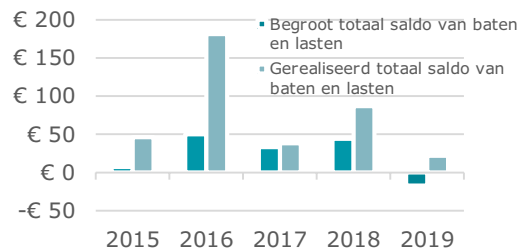
Versnellen, voorspellen en vertellen en ontwikkeling schuldquote

Medio 2016 bent u gestart met het project "Versnellen, voorspellen en vertellen". De effecten van dit project zijn zichtbaar in de jaarstukken over de afgelopen jaren. Wij constateren verbetering, maar er blijft sprake van afwijkingen tussen begroting en realisatie. Wij adviseren u de komende jaren, mede gelet op de impact van Covid-19 en uw investeringsagenda, door te gaan met het project "versnellen, voorspellen en vertellen".

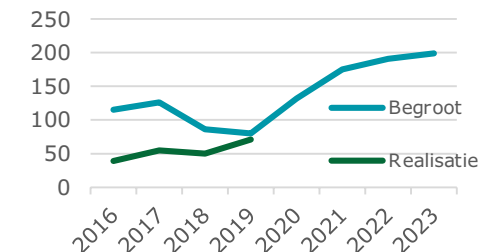
Uit de opstelling van de ontwikkeling van het saldo van baten en lasten blijkt dat de realisatie en de begroting dicht bij elkaar komen te liggen. Er is echter nog een uitdaging dit dicht bij elkaar te krijgen.

Een aandachtspunt voor de komende jaren is en blijft de ontwikkeling van de schuldquote. Dit hangt nauw verband met uw investeringsprogramma. Naar verwachting zal de schuldquote de komende jaren toenemen. Wij adviseren u in de P&C-rapportages aandacht te blijven schenken aan de ontwikkeling van de schuldquote en de met de investeringen samenhangende risico's.

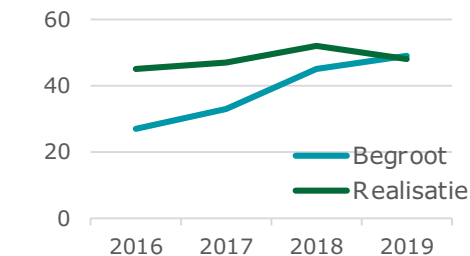
Saldo van baten en lasten (in miljoen)

Schuldquote

Solvabiliteit

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2019, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd. De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 193, 194 en 195 van de Provinciewet en moeten door Provinciale Staten zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 216 van de Provinciewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan Provinciale Staten, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan Provinciale Staten van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van Provinciale Staten. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 van de Commissie BBV.

Het overschrijden van de begroting is altijd onrechtmatig, maar hoeft niet in alle gevallen te worden meegewogen in het accountantsoordeel.

Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit de hierna opgenomen figuur, is op een tweetal programma's sprake van een (beperkte) begrotingsoverschrijding op de lasten. Het betreft de programma's 2, Overzicht en Middelen en Overhead. Deze overschrijdingen zijn in te delen in de categorieën zoals genoemd in de Kadernota Rechtmatigheid 2018 van de commissie BBV en zijn hiernaast in de tabel ook door ons vermeld.

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van deze overschrijding naar de analyse begrotingsrechtmatigheid zoals opgenomen in de programmaverantwoording. Hiermee legt uw provincie verantwoording af over de rechtmatigheid van de lasten over 2019. De geconstateerde kostenoverschrijdingen die formeel als onrechtmatig worden aangemerkt, hebben - gezien de oorzaak en de toelichting - geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

De geconstateerde overschrijdingen van de lasten, die formeel onrechtmatig zijn, hebben geen gevolgen voor de strekking van onze controleverklaring.

Begrotingsoverschrijdingen

Programma 2 Bereikbaar en Verbonden (totaal € 17 miljoen)	De overschrijding hangt samen met activa van derden van € 8,5 miljoen. Dit is pas bij het opmaken van de jaarrekening bekend geworden. Daarnaast is de overschrijding veroorzaakt door een afboeking activa Vijfheerenlanden ad € 14 miljoen. Tegenover deze afboeking van € 14 miljoen staat een vordering van dezelfde omvang. Gelet op de hiervoor opgenomen toelichting, tellen deze overschrijdingen niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.
Overzicht en Middelen (totaal € 1 miljoen)	De oorzaak van de overschrijding is de pensioenvoorziening GS. De methodiek is herzien, waardoor jaarlijks minder schommelingen ontstaan in de voorziening en deze meer in overeenstemming is met de daadwerkelijk opgebouwde pensioenverplichtingen. Om dit te realiseren is de voorziening verhoogd met € 2,8 mln. Dit is bij het opmaken van de jaarrekening bekend geworden en telt daarmee niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.
Overhead (totaal € 4 miljoen)	Deze overschrijding is veroorzaakt door ICT-uitgaven. Daarnaast is een lager bedrag geactiveerd en daardoor is meer ten laste van de exploitatie gebracht en minder ten laste van het krediet gebracht. Gelet op de hiervoor opgenomen toelichting, tellen deze daarmee niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

De beoordeling door het college van Gedeputeerde Staten van het risico van materiële fouten in de jaarrekening als gevolg van fraude of overtredingen van wet- en regelgeving

Het college van Gedeputeerde Staten is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptie-wetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook provincies in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij u verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of overtreding van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat de directie daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met Provinciale Staten. Tijdens deze gesprekken heeft u aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft u ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

In onze voorgaande rapportages hebben wij u geattendeerd op het belang van periodieke (fraude)risicoanalyses als vast onderdeel van uw interne beheersomgeving.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij Gedeputeerde Staten, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en de efficiency van de bedrijfsvoering, en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute, zekerheid dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat, als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing. Onze controle is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt.

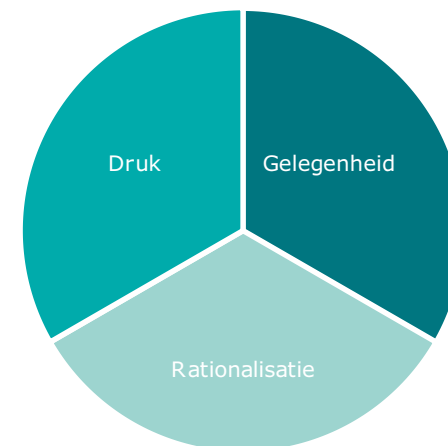
Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Jaarverslag Integriteit

Met ingang van 2020 is de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren inwerking getreden. Hierin is het volgende opgenomen:

“Een overheidswerkgever maakt jaarlijks een verantwoording met betrekking tot de uitvoering van dit artikel openbaar.”

Met de invoering van deze wet is sprake van een inhoudelijke toespitsing, omdat voortaan een verantwoording met betrekking tot de uitvoering van het integriteitsbeleid wordt vereist en deze jaarlijks openbaar gemaakt dient te worden.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Speerpunten Provinciale Staten

Als onderdeel van de accountantscontrole op de jaarrekening van de provincie Zuid-Holland, is Provinciale Staten in de gelegenheid gesteld specifieke aandachtspunten mee te geven waarover wij rapporteren. Door Provinciale Staten zijn de volgende aandachtspunten aan ons meegegeven:

- Verbonden partijen
- Monitoring risico's
- Pensioenvoorziening
- Fonds Nazorg

a. Verbonden partijen

De provincie heeft schriftelijk standpunten ingenomen over de waardering van haar deelnemingen in de verbonden partijen. Wij hebben deze kritisch beoordeeld en met het management en Gedeputeerde Staten besproken. Hieronder komende belangrijkste ontwikkelingen aan de orde.

Houdstermaatschappij Zuid-Holland

De risico's van Houdstermaatschappij Zuid-Holland hangen samen met de financiële prestaties van de ondernemingen waarin geparticipeerd wordt. Wij hebben een controle uitgevoerd op de waardering van de participaties van Energiq. In 2019 is een lichte achterstand ontstaan in de realisatie van de verwachte prestaties van de participaties.

Dit heeft geen gevolgen voor de waardering van Houdstermaatschappij Zuid-Holland in de provinciale jaarrekening.

Innovation Quarter

Uw provincie heeft € 25 miljoen geïnvesteerd. Inmiddels is daarvan circa 50% geïnvesteerd in ondernemingen en fondsen. In het kader van de controlestandaarden voor accountants hebben wij reviewwerkzaamheden bij de accountant van IQ verricht en is in het kader van de jaarrekeningcontrole 2019 van de provincie Zuid-Holland vastgesteld dat de deelnemingen van IQ op een adequate wijze zijn gewaardeerd. Door tegenvallende resultaten bij de participaties is in 2019 een verlies ontstaan bij IQ. De provincie heeft deze ontwikkeling niet vertaald naar de waardering van IQ, omdat volgens de provincie geen sprake is van een duurzame waardevermindering. Wij kunnen instemmen met deze inschatting.

Grondbank Zuidplas

Een aandachtspunt bij deze verbonden partij is dat nadere besluitvorming over de ontwikkelopgave impact heeft op het resultaat van deze verbonden partij. De besluitvorming wordt in het komende jaar verwacht. Hiervoor heeft u in uw risicoparagraaf een nettorisico opgenomen van € 6,2 miljoen.

Warmtebedrijf

Wij hebben de waardering per 31 december 2019 van de kapitaalstortingen in en de leningen aan het Warmtebedrijf getoetst. Tevens hebben wij de toereikendheid van de toelichting op de risico's van de leningen aan het Warmtebedrijf in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing beoordeeld.

Momenteel wordt gewerkt aan en gesproken over een herstructureringsplan om het Warmtebedrijf bedrijfseconomisch gezond te maken. De inschatting van Gedeputeerde Staten is dat de herstructurering zal leiden tot een situatie dat het Warmtebedrijf de in 2018 en 2019 ontvangen subsidies in de vorm van leningen kan terugbetalen aan de provincie. De in 2018 hiervoor gevormde voorziening ad € 0,7 miljoen is vrijgevallen. Het risico bestaat nog wel en daarom is deze € 0,7 miljoen toegevoegd aan de risicoreserve. Ultimo 2019 heeft de provincie een bedrag van € 5,55 miljoen aan leningen uitstaan bij het Warmtebedrijf.

De toelichting op de risico's zoals opgenomen in de jaarstukken geeft een juist beeld.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

b. Monitoring risico's

Er is sprake van een risicodossier per (investerings)project. Voor deze projecten (waaronder de Rijnland Route) zijn de project-specifieke risico's binnen het project afgedekt. De risico's inzake programma's en projecten komen niet terug in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hierdoor geeft deze paragraaf geen integraal inzicht in de risico's die uw provincie loopt (en mogelijk reeds heeft afgedekt).

Wij adviseren u in de P&C documenten een meer integraal inzicht te geven in de bruto-risico's van de provincie. Dit zijn de risico's die worden afgedekt in de programma's, binnen de projecten en via de weerstandscapaciteit. Hiervoor kan een minimumbedrag worden ingesteld. Uw provincie is momenteel bezig met de herziening van het beleid rondom risicobeheersing en reserves.

c. Pensioenvoorziening

De pensioenvoorziening ultimo 2019 is anders berekend dan in voorgaande Jaren. Vanaf 2019 wordt een rekenrente van 0% gehanteerd. Mede als gevolg hiervan is in 2019 € 2,8 miljoen aan de voorziening toegevoegd. Omdat het rentepercentage niet meer fluctueert zal de fluctuatie van de voorziening in komende jaren minder groot zijn.

Voor de komende begrotingen geldt dat een deel van de geraamde lasten voor de dotatie aan de voorziening kan vrijvallen.

d. Fonds Nazorg

De controle van de jaarrekening van Fonds Nazorg is afgerond. Wij hebben daarbij bijzondere aandacht besteed aan de hoogte van de voorzieningen voor de besloten en open stortplaatsen en de verdeling van de baten en lasten tussen de depots. Wij hebben geen bijzonderheden aangetroffen. De belangrijkste wijziging is de verhoging van de rekenrente, waardoor voor elk depot een lager doelvermogen benodigd is. Dit is meegenomen in de actualisatie van de provinciale voorziening Nazorg stortplaatsen. Deze voorziening is voor de dekking van het tekort in de opgebouwde doelvermogens van de gesloten depots. Een mogelijk aandachtspunt voor 2020 zijn de ontwikkelingen op de effectenmarkten als gevolg van COVID-19. Dit heeft impact op de post effecten in de jaarrekening van het Fonds Nazorg en de bijdrage van de provincie Zuid-Holland. De effecten hiervan zijn overeenkomstig de verslaggevingsgrondslagen niet in de jaarrekening 2019 van het Fonds en van de provincie Zuid-Holland verwerkt.

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Asbest

Bij de renovatie van het C-gebouw is asbest geconstateerd, waardoor onvoorziene saneringswerkzaamheden noodzakelijk zijn. Dergelijke kosten moeten volgens de verslag-gevingsregels van provincies en gemeenten als last worden genomen. In de jaarstukken 2019 is geen rekening gehouden met deze onvoorziene saneringswerkzaamheden, omdat volgens de provincie geen redelijke schatting gemaakt kan worden van de hoogte van de saneringskosten. De onzekerheid is te groot om een enigszins betrouwbare schatting te maken. Deze onzekerheid komt onder andere voort uit nog te maken bestuurlijke keuzes over de omvang van de saneringswerkzaamheden.

Wij zijn van mening dat het inzicht in de jaarrekening niet wordt vergroot door het opnemen van een bepaalde voorziening, terwijl de werkelijke lasten daarvan vanaf 2020 aanzienlijk kunnen afwijken. De provincie heeft het risico in de jaarrekening 2019 toegelicht en zal de lasten van de sanering in de jaarrekening 2020 opnemen.

Vijfheerenlanden

De gemeente Vijfheerenlanden is via een grenscorrectie per 1 januari 2019 toebedeeld aan de provincie Utrecht. Deze grenscorrectie heeft (vermoedelijk) een bijdrage van de provincie Zuid-Holland in de totale in- en uitvlechtungskosten tot gevolg.

De twee betrokken provincies zijn nog in gesprek en hebben nog geen definitieve overeenkomst gesloten.

Over de financiële verrekening tussen uw provincie en de Utrechtse samenwerkingsverbanden is wel een overeenstemming bereikt. Hiervoor is een voorziening van € 2 miljoen in de jaarrekening 2019 opgenomen. Daarnaast heeft een afboeking van overgedragen activa plaatsgevonden ad € 14 miljoen. Tegenover deze afboeking staat een vordering op de provincie Utrecht voor hetzelfde bedrag.

Interne beheersing

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne beheersing

Dit zijn de belangrijkste bevindingen uit onze boardletter 2019. Deze bevindingen zijn reeds in het najaar 2019 met u gedeeld en worden momenteel door uw provincie opgepakt.

Geen significante tekortkomingen in de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2019 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2019. Onderstaand hebben wij in samenvattende vorm onze belangrijkste bevinding opgenomen.

Beheersing investeringsprojecten

Binnen de provincie is sprake van diverse grote investeringsprojecten. Wij voeren, naast de reguliere jaarrekeningcontrole, controles uit op de specifieke verantwoordingen van diverse projecten. De (risico)beheersing van deze projecten is een aandachtspunt, omdat de risico's onder andere gevolgen kunnen hebben op de bijdragen van derden, de financiële uitkomsten en het imago van de provincie. Tussentijds accuraat zicht op de uitnutting van deelbudgetten en de daarbij horende financiering is hierom van belang. Wij hebben vastgesteld dat sprake is van correcties die achteraf bij een project worden doorgevoerd in reeds afgesloten jaren. De doorgevoerde correcties hebben betrekking op kosten die niet-subsidiabel zijn en hebben overigens geen materiële invloed op de jaarrekening. Deze correcties komen het voorgenoemde accurate inzicht in de uitputting van deelbudgetten niet ten goede. De tussentijdse sturingsinformatie is hierdoor niet optimaal. Bij het samenstellen van de jaarrekening is van belang dat dit risico op basis van analyses en interne controles beperkt wordt. Deze bevindingen zijn reeds in het najaar 2019 met u gedeeld en worden momenteel door uw provincie opgepakt.

Digitalisering subsidieproces

U maakt voor het proces omtrent subsidieverstrekingen gebruik van een subsidie automatiseringssysteem (BPMOne). Hierin zijn een aantal processtappen gedigitaliseerd, maar ook zijn er fysieke brondocumenten waaruit de ingestelde beheersmaatregelen blijken. Op deze wijze hebben wij voor 2019 en eerdere jaren, voldoende beheersmaatregelen en daarmee controletechnische functiescheiding geconstateerd in het proces rondom de subsidieverstrekingen.

Mogelijk gaat uw organisatie op korte termijn over op een nieuw systeem. Het doel is om het gehele proces verder te digitaliseren, waarbij er een koppeling kan ontstaan met andere (financiële) systemen. Dat impliceert dat de huidige geïdentificeerde beheersmaatregelen worden omgezet naar beheersmaatregelen die in dit nieuwe systeem worden geïmplementeerd. Fysieke brondocumentatie zal verdwijnen.

Een IT-audit op dit systeem is daarmee noodzakelijk om zekerheid te verkrijgen over de General IT Controls en Application Controls die in de toekomst worden ingericht in dit nieuwe systeem. Deze bevindingen zijn reeds in het najaar 2019 met u gedeeld en worden momenteel door uw provincie opgepakt.

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Interne beheersing

Rechtmatigheidsverantwoording

Uw provincie dient vanaf de jaarrekening 2021 een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarstukken. Gedeputeerde staten zal dan een uitspraak moeten doen over de vraag of afgelopen jaar rechtmatig is gehandeld. De provincie moet nog een plan van aanpak maken over de wijze waarop gedeputeerde staten tot deze uitspraak kan komen. De externe accountant zal toetsen of de uitspraak over de rechtmatigheid een juiste weergave is.

De rechtmatigheidsverantwoording is een onderdeel van de jaarrekening, waarbij voor de provincie een verantwoordings-grens geldt van maximaal 3% en minimaal 0% van de totale lasten. Provinciale Staten bepaalt in het normenkader deze grens. Provinciale Staten heeft hierbij de keuze om minder (3%) of meer (0%) nauwkeurig te worden geïnformeerd over eventueel geconstateerde bevindingen inzake de rechtmatigheid.

Een van de doelstellingen van het minister met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is het verhogen van de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Als de bedrijfsvoering van hoge kwaliteit is, dan kan de uitspraak over de rechtmatigheid eenvoudiger gerealiseerd worden. Of anders gezegd, het verlagen van de verantwoordingsgrens stelt hogere eisen aan de bedrijfsvoering.

Het eerste jaar van de rechtmatigheidsverantwoording (2021) zal, ongeacht de kwaliteit van de interne bedrijfsvoering, een lastige worden. Wij adviseren daarom het volgende:

- Stel een gedeelde ambitie vast voor de te stellen eisen aan de kwaliteit van de interne bedrijfsvoering.
- Neem in de ambitie ook mee de te stellen eisen aan de kwaliteit van de geautomatiseerde omgeving.
- Stel een stappenplan en groeipad vast voor het bereiken van de gewenste kwaliteit.
- Start met een hoge verantwoordingsgrens en verlaag de grens in de jaren erna naar het gewenste niveau afhankelijk van het groeipad.

In constructieve samenwerking met Team AO/IC zijn de voorbereidingen op de rechtmatigheidsverantwoording in gang gezet. Hierbij volgen wij tevens een traject met meer inzet van data-analyse en aandacht voor soft-controls. Rekening houdend met bovenstaande stappen, verwachten wij dat de organisatie voldoende in staat is om te komen tot een rechtmatigheidsverantwoording in 2021.

Overige aangelegenheden

	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Bestuurlijke samenvatting controle 2019
	Inleiding
	Bevindingen van de controle 2019
	De financiële positie van uw provincie
	Belangrijkste bevindingen uit onze controle
	Interne beheersing
	Interne beheersing
	Overige aangelegenheden
	Overige aangelegenheden
	Bijlagen
	Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen
	Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle
	Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen
	Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen
	Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019
	Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden en bepaalde vereiste communicaties.

Onze communicatie met het management

Wij hebben het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen gevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake financiële verslaggeving.

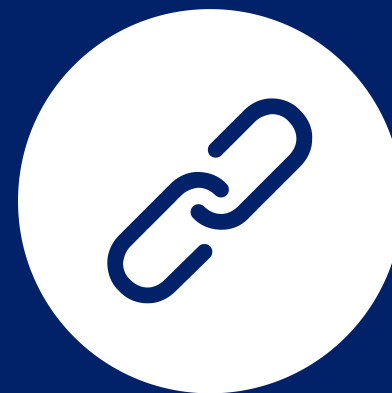
Wij hebben van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met college en ambtelijk management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle.

Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de provincie de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode		
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode		
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout		
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout		
(Sub)totaal getrouwheidsfouten		
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten		
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/Etc.)		
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)		
Overige rechtmatigheidsfouten		
Totaal rechtmatigheidsfouten		

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Bevindingen van de
controle 2019

De financiële positie van uw
provincie

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage A1b - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle.

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid als gevolg van digitale autorisatie onkostendeclaraties		
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole		
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid		
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)		
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)		
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid (PGB)		
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole		

* In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

Wij hebben van Gedeputeerde Staten een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin Gedeputeerde Staten het bovenstaande heeft bevestigd. Dat houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Gedeputeerde Staten heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Bevindingen van de
controle 2019

De financiële positie van uw
provincie

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage A2 - In de controle opgenomen aanpassingen

De onderstaande tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde afwijkingen.

Aard van de gecorrigeerde controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Feitelijke controleverschillen		
Inschattingsverschillen		
Geprojecteerde (inschattings)verschillen		
Totaal		

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Bevindingen van de
controle 2019

De financiële positie van uw
provincie

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage A3 - Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren om Provinciale Staten in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van die onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat Provinciale Staten deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingsvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing.	N.v.t.	N.v.t.

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Bestuurlijke samenvatting
controle 2019

Inleiding

Bevindingen van de
controle 2019

De financiële positie van uw
provincie

Belangrijkste bevindingen uit
onze controle

Interne beheersing

Interne beheersing

Overige aangelegenheden

Overige aangelegenheden

Bijlagen

Bijlage A1a - Niet-gecorrigeerde
controleverschillen

Bijlage A1b - Onzekerheden in
de controle

Bijlage A2 - In de controle
opgenomen aanpassingen

Bijlage A3 - Tekortkomingen in
de toelichtingen

Bijlage B - Bevindingen controle
SiSa-bijlage 2019

Bijlage C -
Onafhankelijkheidsbevestiging

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Onderstaand treft u deze tabel aan.

Sisacode	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
BZK C25	Beleidsregeling subsidies Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit (BIRK)	Geen	€ 0	
IenW E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Geen	€ 0	
IenW E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer	Geen	€ 0	
LNV L4	Deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied (Project Mainportontwikkeling Rotterdam)	Geen	€ 0	
Totaal			€ 0	
Strekking controleverklaring rechtmatigheid (vul hier de strekking van de accountantsverklaring in)		Goedkeurend		
Strekking controleverklaring getrouwheid (vul hier de strekking van de accountantsverklaring in)		Goedkeurend		

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de provincie Zuid-Holland

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de provincie Zuid-Holland in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersingsmaatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhankelijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheids-evaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een raad van commissarissen of audit committee overwegen wij ook één van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Onze beoordeling heeft geen aanleiding gegeven om komend boekjaar teamleden bij de provincie Zuid-Holland te rouleren.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de provincie Zuid-Holland

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de provincie die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de provincie of een bij de provincie betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt, en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL", its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as "Deloitte Global" and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries serves four out of five Fortune Global 500® companies. Learn how Deloitte's approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms, or their related entities (collectively, the "Deloitte network" is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2020 Deloitte The Netherlands

